

Head sõbrad,
hea Eesti rahvas kõikjal maailmas, oma kodudes ja siin saalis.

Mõte Eesti iseseisvusest on täna, Eesti Vabariigi 95. aastapäeval, taas enesestmõistetav. See ei vaja ei selgitust ega tõlgendust, sest see on alustõde.

Nii nagu vabadus pole enam pürgimus, ei ole sellele ka enam meie, Eesti jaoks alternatiivi. Eesti mõtteline iseseisvus on põlistunud. Ja nii see peabki olema.

Sellelt aluselt, ise seda sageli teadvustamata, vaatame täna tulevikku. Just sellel seistes muretseme oma rahva elujärje ja elujõu pärast.

Sellel alusel seistes võrdleme ennast teistega, aga enam mitte endiste saatusekaaslastega vaid nendega, kelle vahepealne ajalugu, vahepealsed võimalused on olnud hoopis teistsugused kui meil.

Ja just nii peabki olema. Sest kaua me ikka otsime oma probleemide põhjust minevikust nagu mõni endine koloonia, kes jätkuvalt peab süüdlaseks 19. sajandil osaks saanud ülekohtu?

Sellel alusel seistes võrdleme ennast naabritega, nii heas kui halvas. Need mured kipuvad mõnikord olema liiga suured. Võrdlustes kipuvad asjad võimenduma.

Ärgem siiski unustagem: me saame ennast mõõta ja võrrelda ja vaagida just seetõttu, et me seisame sirgelt kindlal pinnal.

Nooremad me seas ei teagi, et vanasti ümbritses me rannapiire okastraat. Me oleme jõudnud 22 aastaga niikaugemale, et partneritega NATOs ja Euroopa Liidus üheskoos uuema ajaloo

kordust me kartma ei pea.

Eesti riik on saavutanud 22 uue iseseisvuse aastaga nii palju, et me ei võrdle enam tänast päeva okupatsiooni või laulva revolutsiooniga. Me võrdleme end riikidega, kellele vabadus ja demokraatia on iseenesestmõistetav.

See on õige, koguni ainuvõimalik. Me oleme ja peamegi olema oma riigi suhtes nõudlikumad. Ent demokraatliku riigi puhul tähendab see, et me peame olema nõudlikumad ka iseenda suhtes.

Demokraatlikus riigis ei ole valitsejad "nemad", nagu pole kaugemal mingi "Brüssel", kes meie nõusolekuta või me enda sõlmitud kokkulepete vastaselt midagi meilt "nõuaks".

Demokraatlikus riigis on iga etteheide riigile või valitsejatele kaudselt või otseselt ka etteheide iseendale.

Eesti on ühe inimpõlve vältel tundmatuseni muutunud. Muutunud on ka meie mured. Kui ajaloo taak on suuresti vankrilt pudenenud, seisame silmitsi küsimusega: kuidas edasi?

Mu daamid ja härrad.

Oleme alles toibumas kogu maailma aastaid vaevanud majanduskriisist. Meid mõni aasta tagasi laastanud tööpuudus on taandunud Euroopa keskmisest allapoole. Juba kurdavad ettevõtjad, et palgad tõusevad liiga kiiresti, andes hoogu inflatsioonile. Erinevalt paljudest Euroopa riikidest Eesti majandus kasvab.

Ent kuidas ja miks üldse peaksid need makromajanduslikud näitajad rõõmustama neid, kellele teeb muret igapäevane toimetulek? Neid, kelle palganumbris taastunud majanduskasv ei kajastu ning kes jälgivad murelikult hindade kasvu?

Ma ei tea kiiret lahendust. Ka kriisi põhjast tõusmisele kulus meil mitu aastat. Majanduskasv loob eeldused selleks, et heaolu kasvab kogu riigis, ehkki mitte kohe, ja mitte kõigil korraga.

Eesti majanduskasv ei saagi rõõmustada neid, kellele vaesuse vältimiseks loodud toimetulekutoetusest ei piisa. Ehk võiks me sotsiaalpoliitika mudel ja reeglid olla vähemalt ajutiselt paindlikumad, et me oma inimesi aidata?

Me peame leppima, et majanduse languse ja tõusu ajal on mõnedel tõeliselt raske. Leidkem siis koos leevendavaid meetmeid.

Seda saab teha, nagu ma ütlesin, kui me majandus kasvab. Ilma kasvuta, nagu me seda näeme nii mitmeski riigis, ei parane olukord kindlasti mitte.

Ma tahan tänada ja tunnustada just Eesti vanemat põlvkonda, kes elas üle iseseisvuse kaotuse, elas üle sellele järgnenud õudused, ja sageli kaotas iseseisvuse taastamisega kõik, mida vahepeal oli suudetud koguda.

Sellele vaatamata olete säilitanud Eesti suhtes optimismi, aitäh teile!

Head kaasmaalased.

Kui viimase viie aasta vältel oleme maailma majanduse heitlikus keerises olnud suuresti välismõjudele valla, siis ei kehti sama me enda suhtluses, suhetes inimeste vahel, suhtes riigiga.

Kui riik suhtub kodanikesse samasuguse hoole ja armastusega kui valdav osa meist suhtub oma riiki, oleks meil palju rohkem ausat, aga mitte võltsisamaalisust.

Me ei tohiks luua endale illusiooni mingist imerohust, mis kõik valud korraga leevendab.

Et kõik saab korda, kui vahetada välja mõni minister või terve valitsus. Et saame paremad otsused, kui parlamendi asemel hakataks otsuseid langetama interneti teel või rahvahääletusel.

Ei, ma ei pea praegust valitsust asendamatuks ega meie poliitiliste otsuste tegemise kombestikku parimaks. Mõlemad muutuvad niikuinii, kui vaid kodanikud seda soovivad.

See on demokraatia pärisosa. See on olnud ka kodanike viimase aasta selge sõnum poliitikutele.

Demokraatia suurimaid voorusi ongi võimu seaduspärane ja veretu vahetus, kus riik jääb püsima, kus otsustajad vahetavad üksteist välja. Demokraatia õpetab, et kui ollakse rahva nurina suhtes tuim või tumm, siis tuleb peagi, juba järgmistel valimistel võimule keegi teine.

Kuigi demokraatlikus ühiskonnas levib tunne, et võim ei taha kuulata, siis hakatakse oma hääle kõlamapanekuks otsima teisi vahendeid. Selleks loodi läinud aasta lõpul ka Rahvakogu, mille tegemisi täna tunnustan.

See värske, kodanike vabale tahtele rajanev algatus on juba osutunud kohaks, kus kodanikud said teha ettepanekuid, millest peagi võivad saada seadused.

Rahvakogu, rõhutan, loodi kodanike, sealhulgas muutuste vältimatuses veendunud poliitikute endi poolt kodanike jaoks, Eesti demokraatia tervise ja tuleviku huvides.

Möödunud aasta pahameelele tagasi vaadates on esitatud ka küsimus: kas harjumuspärane, parlamentaarne otsuste tegemise viis on end ammendanud?

Kogemused mujalt ja läbi ajaloo paraku näitavad, et igal rahvahääletustel ei võida tingimata õiglasemad ja inimlikumad väärtused, nagu selle pooldajad loodavad.

Rahvahääletus võib toetada surmanuhtluse taastamist, vähemuste õigusetust, hariduskulude kärpimist. Tuletagem meelde, kuidas kümme aastat tagasi Prantsusmaal osa inimeste eelarvamuslik suhtumine idaeurooplastesse – keda sümboliseeris Poola torulukksepp – otsustas referendum tulemuse.

Sestap ongi esindusdemokraatia olnud edukas: valitud saadikud peavad võtma vastutuse, peavad julgema hääletada riigi ja rahva huvides ning eirata kohati ülesköetud populismi.

Küll aga peame tõsiselt mõtlema sellele, kuidas langetada edaspidi otsuseid nii, et kõigi huviliste arvamused ja mured oleksid mitte ainult ära kuulatud, vaid ka arvesse võetud.

See tähendab ka, et otsuseid põhjendatakse. Et võim ei ole ega näi tumma või tuimana; et võim ei vaata valijale ülevalt alla; et võimu esindajad ei lasku tigidusse ja labasusse.

Mu daamid ja härrad.

Mina ise arvan, et Eestil läheb päris hästi. Ma olen oma riigi üle siiralt uhke. Kui ma välisvisiitide ajal kuulen kiitvaid sõnu Eesti saavutuste kohta, siis ma tänan alati mõttes kogu rahvast, iga Eesti ema ja isa, iga vana ja noort, iga töötajat ja tööandjat, iga loojat ja iga riigimeest.

Ma tänan igaüht, kelle hool, oskused ja pühendumus on toonud Eestile ilmselt kõigi aegade kõige tugevama, kõige parema rahvusvahelise maine. Maine, mis pole kujundatud, vaid on kujunenud meie tegude ja oskuste, eestlaste pealehakkamise, leidlikkuse ja avatud mõtete põhjal.

Me ehk ei teagi, et maailma menukaim elusolev klassikalise muusika helilooja on Rakverest pärit Arvo Pärt. Et enim klassikalise muusika plaadistusi maailmas on dirigeerinud eestlane Neeme Järvi.

Tiigrihüpe, Skype, digiresept, e-politsei ja e-maksuamet, nagu ka Eestis välja mõeldud X-tee andmevahetuskiht on võetud uurimiseks ja matkimiseks mitmes Euroopa riigis ja kaugemalgi.

Need näited, mida võinuks siin pikalt jätkata, kinnitavad, et me suudame teha siin Eestis suuri asju ka edasi. Ka siis, kui suurimast suurim asi, me oma riik, on juba ära tehtud.

Head inimesed – jah, ma tean, et mõnus on mõnitada, et Eesti edu tunnistamist on praegu kombeks ka naeruvääristada. Et me peaksime oma saavutusi justkui häbenema ja neist poolisui rääkima. Unustamata rõhutada asju, mis veel halvasti või tegemata. Üks ei välista teist.

Head sõbrad, olgem põhjusega uhked oma riigi ja ühiste saavutuste üle, ent vaadakem ausalt otsa ka tegematajätmistele. Just täna, mil Eesti riigi suure juubelini on jäänud täpselt viis aastat. Ja miks mitte seesuguse pilguga, mis nõuab nende asjade korda tegemist Eesti Vabariigi sajandaks sünnipäevaks.

Hea Eesti rahvas.

Vaadakem kaugemale lähenevate valimiste horisondist. Kaalugem hoolikalt valikuid, mida meile pakutakse. Nii neid, mille mõju on parimal juhul lühiajaline. Kui ka probleeme, mille osas lahenduste leidmine ja otsustamine on meie kõikide huvides.

Sest, hea kuulaja, järgmise viie, maksimaalselt seitsme aasta jooksul muutub me olukord oluliselt. Kuigi me ei saa ennustada kõike, mis võib nende aastate jooksul juhtuda, teame mõndagi juba nüüd.

Teame, et vähese sündimuse ja eluea pikenemise tõttu peab juba 2018ndal aastal kolme

inimese tööst piisama viie inimese ülalpidamiseks.

Nende töötajate õlule jääb siis kogu me toetuste süsteem, kogu me riigi ülalpidamine. Kõik: koolid, pensionid, lastetoetused, politsei ja päästetöö, haigekassa ja töötukindlustus.

Mõelgem ka sellele, et kui saame rikkamaks – aga just seda me ju soovime – siis tähendab see üha kasvavat panust ja vastutust.

Kui Eesti suhteline jõukus majandusarengu jätkudes kasvab, tähendab see, et järgmisel, 2020ndal aastal algaval finantsperioodil ei pruugi me enam saada kaugeltki nii kopsakat toetust, kui kaks nädalat tagasi kauples meile välja valitsus.

Võib isegi juhtuda, et me ise oleme netomaksjad, nii uskumatu, kui see praegu ka ei tundu. Ent see on täiesti võimalik. Sest oleme juba nii lähedal Euroopa Liidu piirile, kus saavutades 75% Euroopa Liidu keskmisest sisemajanduse kogutoodangust ei saa riik enam olla Euroopa raha netosaaja.

Mida sellest siis järeldada? Lühidalt, Eesti peab ise teistmoodi hakkama saama. Eeskätt, peame oma riigile leidma või siis koguni leiutama seesuguse mudeli, sellise riigi pidamise viisi, mis neile muutustele mitte ainult paremini vastu peab, vaid mis tagab ka kõigi siin elavate inimeste elujärje kestliku paranemise.

Me peame järgmise seitsme aasta jooksul nii targaks saama, et me saame ise hakkama. Me peame kasutama Euroopa Liidu järeleaitamisfondide raha tõhusamalt eelkõige selleks, et luua midagi kestlikku. Midagi sellist, mis hiljem omal jõul edasi elab ja areneb.

Siit ka minu üleskutse. Teeme meie sajandaks aastapäevaks Eesti korda. Prantslased ehitasid oma vabariigi sajandaks juubeliks Eiffeli torni. Teeme meie oma sajandi juubeliks metafoorilise torni, mis särab ja paistab kaugele oma innovaatsilisuse ja leidlikkusega, oma tarkuse ja ka oma tooniga, sõbraliku, kaalutletud ja toimivaga.

Mu daamid ja härrad.

Selline ajaline ja rahanduslik piir, etteaimatav ent kindel finantsvõimaluste akna sulgemine, seab meile kindlad sihid. Sihid, mille saavutamine pole võimatu, ent mis vajavad konsensust ja planeerimist pikemas ajaraamis kui pelk valimistsükkel.

See viimane ei peaks meile iseenesest üle jõu käima. Järgmise üldlaulupeo planeerimine ja ettevalmistamine hakkab pihta kohe, kui laulupeo tuli lauluväljakul kustub. 50 tuhat lauljat – see tähendab iga kahekümnes eestlane – osaleb ettevalmistustes, nad harjutavad iga nädal oma vabast ajast.

Kuidas saavad siis muud asjad, näiteks Eesti korda tegemine, meile üle jõu käia?

Selle sihini jõudmiseks me vajame nii arutelu kui ka selle tulemusel sündivaid kaalutud otsuseid. Me vajame ellurakendatavaid tegevuskavu, mitte vormi täiteks koostatavaid ja kohe ära unustet arengukavu. Me vajame ideid, leidlikke ja võib-olla ka ebastandardseid, ent kindlasti mitte loosungeid.

Need ideed ja tegevuskavad peavad lähtuma Eesti vajadustest, mitte aga vaidlustest, mil viisil, keda ja kui palju maksustada. Maksudeni jõuame siis, kui teame vastust küsimusele, mida teha, et riik mõistlikult töötaks.

Me vajame arutelu, mida kiiresti kahaneva koolilaste arvu puhul teha oma haridussüsteemiga, raskeid otsuseid pelgamata, aga nii, et kvaliteet säiliks.

Me peame, ilma paatose ja populismita, jõudma kokkuleppele, kuidas korraldada elu maal, et ettevõtlus seal toimiks; et inimesed, kes tahavad maal elada, ei teeks seda oma perede ja heaolu arvelt.

Elada Eesti mistahes kohas ei tohi olla kanglastegu. Ning samuti, mida, kui üldse, saame teha,

et ei kahaneks meie ühendused nii sisemaal kui ka välismaailmaga.

Selmet vaielda, kas pidada ülal erinevates ülikoolides samu õppekavasid, vajame arutelu ja seejärel ka otsuseid selle kohta, millises mahus mida õpetada, et kõrgharidusega inimestel oleks just Eestis tööd palgaga, mis võimaldaks siin ka ära elada.

Oma riigi suhtes nõudlike kodanikena, oma riigi peremeestena, võiksime koostada loendi probleemidest, mis ootavad järgmise viie aasta jooksul vähemalt mingisugustki lahendust.

Me vajame arutelu, mille käigus loeme kokku kõik oma soovid, kalkuleerime nende hinna ja siis laseme valijail otsustada, kas nad on nõus kõige eest ka maksma.

Muul moel me lahendusteni ei jõua, vaid jäämegi unistuste ja hirmude lõksu.

Head kuulajad.

Me jõuame Eesti suurte eesmärkideni siis, kui me ühiselt nõu peame. Kas juba loodud Rahvakogu foorumil või mõnes teises kohas. Arutlegem siis nendel teemadel samas vaimus nagu Artur Alliksaar vaid unistada sai, nüüd, et meil on vabadus käes ja me adume, et

Vabadus on otsimine.

Vabadus on eksimine.

Vabadus on kaotamine, jälleleidmine
ja lakkamatu küllastumus.

Aga siit kasvab välja ka üks teine nõue. Me ise ja riigivõim, see tähendab nii valitsus kui ka valitsusse mittekuuluvad erakonnad Riigikogus peavad olema valmis langetama ka suuri otsuseid. Selleks me teid ju olemegi valinud.

Pole vaja tegeleda väikeste, populaarsust noolivate ent lõppkokkuvõttes asendustegevust meenutavate seadustega. Kodualuse maa maksuvabastus ja monopolide ohjeldamise seadus pole seesugused asjad, mis viiksid meid tähtsatele otsustele lähemale.

Me ei vaja sellist obstruktsionismi, mis viib alla kogu parlamendi maine ning jätab kõigest pigem mänguluse kui tõsiseltvõetava mulje.

Mu daamid ja härrad,

Oma riigi eest tuleb maksta. Ka rahaga, ent eelkõige töö, hoole ja kokkuhoidmise tahtega. Kui me seda teha ei taha või ei jaks, siis olgem valmis riigilt vähem nõudma. Seegi on meie, kui selle riigi kodanike, selle riigi omanike, vaba valik.

Me ei pea kinkima oma riigile sajandaks sünnipäevaks Eiffeli torni. Kinkigem siis lahendusi ja otsuseid neis valdkondades, millest mõni hetk tagasi rääkisin.

Loodan, et järgmise poolteise aasta vältel suudame neil teemadel nii palju mõtteid vahetada, et iga kodanik saab 2015. aasta parlamendivalimiste eel esitada kandidaatidele küsimusi ja nõuda lahendusi. Usun, et ka poliitikud on adunud, et erinevalt viie aasta tagusest ajast on valijad täna oluliselt nõudlikumad.

Loodan näha ja usun, et näeme, uut kvaliteeti, mis sünnib meie inimeste oluliselt suurenenud teadlikkusest kõiges, mis puudutab riigi valitsemist. Vabakond – termin, mida viie aasta eest polnud olemaski – on kõikvõimalikes vormides oma olemasolekust märku andnud.

Mõned selle ilmingud on rabadamad, teised aga siirast murest kantud. Eirata seda peaaegu märkamatu tõusu ei ole Eesti riigi valitsemisel enam võimalik.

Kodanikuna on igaüks meist oma riigi omanik. Ja omanik vastutab, omanik hoolib. Nii nagu kasvasime Noor-Eesti aegadest euroopalikuks riigiks, nii kasvame ka avatumaks ja

kaasaegsemaks rahvaks, kes tuleb toime kõige sellega, mis meil ees seisab. Aga vaid siis, kui me ise oleme selleks valmis.

Head sõbrad.

Kõik, mis on hea ja armas, ei pea olema uhke ja kaugele näha. Eesti on nagu metsmaasikas: ta on ürgne ja väike, teda on raske leida ja need, kes seda ei oska, ei märkagi teda ega oska teda ka hinnata. Aga kui ta on kord käes, kui ta on kord olemas ja oma, siis on ta üks parimaid asju üldse. Meie kodu, meie Eesti ongi me metsmaasikavälu.

Ja milline on meie kodu, meie hõmne Eesti, on eelkõige me endi teha.

Head iseseisvuspäeva.

Elagu Eesti!